

ФОТОГРАФИИ НА
БИЛЈАНА ЈУРУКОВСКИ

АФРИКАНСКИ ЛИЦА

AFRICAN FACES

PHOTOGRAPHS OF
BILJANA JURUKOVSKI

Издавач / Publisher
НУ Музеј на Република Северна Македонија /
NI Museum of the Republic of North Macedonia

За издавачот / For the publisher
Јован Шурбаноски / Jovan Shurbanoski

Автор на фотографиите / Author of photographs
Билјана Јуруковски / Biljana Jurukovski

Куратор на изложбата / Exhibition curator
Гоце Наумов / Goce Naumov

Дизајн на изложбата / Exhibition design
Гоце Наумов / Goce Naumov

Уредник на каталогот / Catalogue editor
Гоце Наумов / Goce Naumov

Дизајн на каталогот и плакатот / Catalogue and poster design
Леон Џинго и Гоце Наумов / Leon Djingo and Goce Naumov

Техничка обработка / Layout
Леон Џинго / Leon Djingo

Лектура / Proofreading
Здравко Корвезирски / Zdravko Korveziroski

Превод на англиски / English translation
Љубо Фиданоски / Ljubo Fidanoski

Во реализацијата на изложбата помогнаа повеќе личности на кои срдечно им благодариме
We are sincerely grateful to the following persons who help in the realization of the exhibition
Михаило Апостолов, Владимир Деловски, Илија Цурев, Горан Ивановски,
Филип Кондовски, Милан Пејоски, Оле Шумкоска, Магдалена Аврамовска, Ленче
Дејановска, Здравко Стојкоски, Аднан Рамадани, Евгениј Литовски, Гордана
Младеновска, Татјана Трајковиќ, Аида Ајановиќ, Нада Андоновска, Бисера Атанасовска,
Филип Петерсен, Ивица Јанкуловски, Владимир Благојевиќ, Филип Митров, Адем
Реџеџи, Даниела Миновска, Иснија Хамза, Стојна Калабакова и Билјана Јуруковски
Mihaïlo Apostolov, Vladimir Delovski, Ilija Curev, Goran Ivanovski, Filip Kondovski,
Milan Pejovski, Ole Shumkoska, Magdalena Avramovska, Lenche Dejanovska,
Zdravko Stojkoski, Adnan Ramadani, Evgenij Litovski, Gordana Mladenovska,
Tatjana Trajkovikj, Aida Ajanovikj, Nada Andonovska, Bisera Atanasovska, Filip Petersen,
Ivica Jankulovski, Vladimir Blagojevikj, Filip Mitrov, Adem Redjepi, Daniela Minovska,
Isnija Hamza, Stojna Kalabakova and Biljana Jurukovski

СОДРЖИНА

Вовед	8
Билјана Јуруковски: очи полни со африкански импресии	14
Неколку збора за Билјана Јуруковски и нејзините фотографии	24
Сликани тела и жестоки души: народот Сури од Етиопија	34

CONTENTS

Introduction	10
Biljana Jurukovski: eyes full with African impressions	18
A few words for Biljana Jurukovski and her photographs	26
Painted Bodies and Fierce Souls: Suri People of Ethiopia	48
Bibliography	59

Република Северна Македонија
Министерство за култура

Почитувани посетители,

ми претставува големо задоволство што во нашиот музеј ја организираме изложбата „Африкански лица“, а на која ќе бидат претставени извонредните фотографии на реномираната македонска фотографка Билјана Јуруковски. Водена од својот авантуристички дух, оваа светски етаблирана фотографка, овековечи народи од различни делови на Африка.

Меѓу нив особено се истакнуваат прекрасните портрети на народот Сури, една од најизолираните заедници населени во Југозападна Етиопија. Изложбава ќе биде убава можност да се запознаете со архаичната култура на овој народ, но исто така и да посведочите за уникатниот талент на фотографката Билјана Јуруковски.

Јован Шурбаноски
директор
Музеј на Република Северна Македонија

Dear visitors,

it is a great pleasure for me that we can organize the exhibition 'African Faces' in our museum, which will present the outstanding photographs of the renowned Macedonian photographer Biljana Jurukovski. Guided by her adventurous spirit, this world-renowned photographer perpetuate peoples from different parts of Africa.

Among them are the beautiful portraits of Suri people, one of the most isolated communities in South-western Ethiopia. This exhibition will be a great opportunity to get acquainted with the archaic culture of Suri people, but also to witness the unique talent of the photographer Biljana Jurukovski.

Jovan Šurbanoski
Director
Museum of Republic of North Macedonia

Вовед

Изложбата „Африкански лица“ претставува континуитет на настани во кои се афирмира африканската култура, а со цел таа да се доближи до македонската публика. Иако можеби очекувано е еден национален музеј да се концентрира на сопственото културно наследство, сепак тој треба да биде отворен и за традициите на другите народи. Поради тоа, во музејот организираме повеќе изложби и придружни настани со кои сакавме да покажеме дека она што ни е далечно, на некој начин може да ни биде и блиско, што пак ќе ни овозможи подобро да го разбереме тоа што ни се чини различно.

Ваквата серија настани во кои се афирмира африканската култура ја започнавме со изложбата „Духовите на Африка“ и со низа придружни настани (предавања, трибини и проекции). Потоа продолживме со следната изложба и Зборникот на трудови „Африка во Македонија“, со што сакавме да го поврземе она што е типично за африканскиот континент со случувањата и уметноста на европскиот континент. Во таа смисла, изложбата „Африкански лица“ претставува заокружување на врските меѓу овие два континента, со тоа што овој пат имаме ексклузивна можност да ги прикажеме прекрасните фотографии на Билјана Јуруковски, македонска фотографка која е во интеракција со повеќе африкански народи.

Билјана е светски афирмирана фотографка, која сè уште е недоволно позната кај нас, па затоа решивме во музејот да ја организираме нејзината прва самостојна изложба. Таа секако заслужува нејзините извонредни дела да бидат прикажани на едно место и да ѝ бидат презентирани на македонската публика, која спорадично е запознаена со нејзините фотографии преку дигиталните и печатените медиуми. Нејзините дела се вклучени во бројни светски списанија (*National Geographic*, *The Guardian*, *La Fotografia* и др.) и не ретко се изложени во Њујорк, Сиднеј, Барселона, Берлин, Лондон, Париз итн. Но, и покрај ваквите достигнувања, таа досега не добила можност самостојно да се претстави во Македонија.

Поради тоа, но и поради фактот што таа е одлична врска меѓу Африка и Македонија, беше неизбежно да ѝ организираме изложба. Тоа повеќе претставува привилегија отколку должност, бидејќи нејзините дела навистина се нешто посебно и уникатно во доменот на македонската фотографија, но и во рамките на начинот на кој се прикажани некои од најизолираните африкански народи. Таа формира своевидна етнолошка архивска граѓа, преку која ги документира последните одблесоци на архаичните култури во светот, и тоа на начин на кој тие сакаат да се претстават, а не онака како што модернизацијата нив ги моделира.

Постојат мноштво етички дебати за ваквиот пристап во фотографирањето и документаристиката, каде што се става под прашање „егзотичното“ портретирање на африканските заедници и истакнувањето на нивната традиционалност наспроти модерните влијанија врз нивната култура. Меѓутоа, ова може да се сфати како постколонијалистички однос на западниот свет кон оној „во развој“, каде што повторно надмено се суди за тоа како треба да се претстави одредена популација. Секако дека модернизацијата влијае врз животот и изгледот дури и на најизолираните народи, меѓутоа тоа не значи дека тие не треба да се прикажат онака како што до скоро живееле. На западниот свет не му пречи кога има фолклорни друштва и изложби со носии од Балканот, Скандинавија или Нормандија, меѓутоа смета дека е недоволно кога се „архаизира“ некој африкански народ. На тој начин, необременета од недоследните постколонијалистички принципи, Билјана Јуруковски го фотографира она што е исконски идентитет за традиционалните заедници и ја пренесува пораката што тие сакаат да ја кажат. Таа всушност го документира фолклорот кој постепено избледува и кој е прикажан онаков каков што некогаш бил.

Токму тоа го потврдуваат фотографиите што произлегуваат од неверојатната врска меѓу Билјана и народот Сури, изолирана заедница што живее во Југозападна Етиопија и која е во фокусот на изложбата „Африкански лица“. Тие заедно го пренесуваат она што со генерации се зацврстило како визуелен идентитет на Сурите, а по кој се препознаваат и разликуваат од многу други африкански заедници. Начинот на кој тие ги сликаат и ги украсуваат своите тела ги прави единствени и достоини за восхит. Благодарение на фотографиите на Билјана Јуруковски, ние имаме можност одблизу да се запознаеме со древната култура на народот Сури и за момент да ги погледнеме во нивните лица. Гледајќи ги овие лица ќе се соочиме со убавината, но и згаснувањето на архаичниот свет, на кого и ние некогаш сме му припаѓале. Овие лица се апел за тоа дека таквиот свет вреди да се памети онаков каков што бил, па зачуван во нашите ментални и емотивни архиви да создаде светоглед во кој ќе ја вреднуваме културната разновидност наспроти современите текови на општествената унифицираност.

Гоце Наумов,

куратор на изложбата „Африкански лица“

Introduction

The exhibition 'African Faces' is a continuation of events in which African culture is affirmed, in order to bring it closer to the Macedonian audience. While it may be expected that a national museum should concentrate on its own cultural heritage, it should still be open to the traditions of other peoples. Therefore in the museum we organized several exhibitions and associated events in order to demonstrate – that what is far from us, in a way can be close to us – which in turn will allow us to better understand what seems different to us.

We started this series of events that affirm African culture with the exhibition 'The Spirits of Africa' and a series of accompanying events (lectures, debates and screenings). Then we continued with the next exhibition and the edited book 'Africa in Macedonia', in an effort to connect what is typical of the African continent with the events and art of the European continent. Consequently, the exhibition 'African Faces' is culmination of the bonds between these two continents, and this time we have the exclusive opportunity to show the remarkable photographs of Biljana Jurukovski, a Macedonian photographer who interacts with many African peoples.

Biljana is a world-renowned photographer who is still not well known in our country, so we decided to organize her first solo exhibition at the museum. She certainly deserves her outstanding works to be shown in one place and presented to the Macedonian audience, which is sporadically acquainted with her photographs through digital and printed media. Her works have been featured in numerous world magazines (National Geographic, The Guardian, La Fotografia, etc.) and have often been exhibited in New York, Sydney, Barcelona, Berlin, London, Paris, etc. Despite such achievements, she has not yet had the opportunity to present herself in Macedonia.

Due to that, but also due to the fact that she is a great connection between Africa and Macedonia, it was inevitable to organize her exhibition in the museum. It is more a privilege than a duty, because her works are really exceptional and unique in Macedonian photography, but also in the way some of the most isolated African peoples are represented. It forms a kind of ethnological archival resource through which it documents the last reflections of the world's archaic cultures, specifically, in a way that they want to present themselves, and not in the way that modernization models them.

There is a lot of ethical debate about this approach in photography and documentary, which problematize the 'exotic' portrayal of African communities and the emphasis on their traditionalism versus modern influences on their culture. However, this can be understood as a post colonialist attitude

of the western world towards the 'developing' world, where again arrogantly is judged how a certain population should be presented. Of course, modernization affects the life and appearance of even the most isolated peoples, but that does not mean that they should not be portrayed as they lived. The western world is not bothered when there are folklore societies and exhibitions of costumes from the Balkans, Scandinavia or Normandy, but it thinks it is inappropriate to 'archaize' an African people. Thus, unburdened by inconsistent post colonialist principles, Biljana Jurukovski photographs what is a primordial identity for traditional communities and carries the message they want to convey. It actually documents the folklore that is gradually fading and which is presented as it once was.

This is established by the photos that emerge from the incredible relationship between Biljana and Suri people – an isolated community living in South-western Ethiopia and which is in focus of the exhibition 'African Faces'. Together, they express what has been established for generations as a visual identity of Suri people, and by which they are recognized and distinguished from many other African communities. The way they paint and decorate their bodies makes them unique and admirable. Thanks to the photos of Biljana Jurukovski, we have the opportunity to get acquainted with the ancient culture of Suri people and to look at their faces for a moment. Seeing these faces we will witness the beauty, but also the extinction of the archaic world, and to whom we once belonged. These faces appeal to the fact that such a world is worth remembering as it was – preserved in our mental and emotional archives in order to create a worldview in which we will value cultural diversity against the modern trends of social unification.

Goce Naumov

Curator of the exhibition 'African Faces'

Билјана Јуруковски: очи полни со африкански импресии

Архаичните народи често пати предизвикуваат носталгија бидејќи ги потсетуваат луѓето на времето кога тие повеќе беа врзани со природата и кога постоеја вредности што одамна згаснуваат. Ваквата носталгија повеќе се темели на копнеж за враќање кон едно идилично време и затоа, секое соочување со популации што сè уште живеат на тој архаичен начин, создава посебни чувства и восхит. Меѓутоа ретко кој има храброст да се соочи со овие народи, да отпатува до нив и за момент да живее како нив. Поради тоа, овие импресии претежно остануваат во доменот на искуствата преку документарните филмови, изложбите и фотографиите во книгите и списанијата.

Сепак, Билјана Јуруковски не е една од оние што ги сведува своите импресии само на гледањето филмови и туѓи фотографии, туку решава самата да го земе својот фотоапарат и да оди да се сретне со архаичните народи...и делумно да живее со нив. Таа е фотографка и авантуристка која храбро му се предава на својот авантуристички дух и патува илјадници километри, во непознати средини, само за да осведочи дел од последните одблесоци на културите кои илјадници години непроменето егзистираат. Во таа своја мисија таа патува во повеќе земји за да сретне со овие луѓе кои ги имаат последните одблесоци на древноста. Таа патуваше во Монголија за да ги овековечи скротувачите на орли, а неодамна требаше да биде во Индонезија во пределите каде што живеат некои од најизолираните народи, патување кое е одложено поради пандемијата.

Но иако нејзиниот љубопитен дух ја води низ различни краишта на светот, сепак Африка е нејзиниот омфалос, папокот на светот, односно центарот на нејзиниот свет. Во него се сретнува со некои од најархаичните народи кои уште ги чекорат традициите на своите дамнешни предци. Меѓу нив ја открива својата исконска природа и со нив го заокружува сопственото трагање по древноста...и тоа не само еднаш, туку во повеќе наврати. Таа неколку пати оди во различни делови од Африка и неодамна требаше да оди, но пандемијата повторно си го направи своето. Сепак, Ангола и Етиопија се местата каде што таа се навраќа за да се сретне со некои од најспецифичните народи на овој континент. Во Ангола беше меѓу народите Химба, Мумухуила, Мухакаона, Мукурока и Сан, додека во Етиопија се восхити од народите Каро, Арборе, Даканеш, Мурси и Сури.

Токму меѓу Мурсите и Сурите (народи од етничката група Сурма во

Југозападна Етиопија), Билјана Јуруковски го откри својот омфалос, кон кого се враќаше во неколку наврати. Иако тие живеат во зона која е исполнета со конфликти и чести фатални судири меѓу соседните народи, таа го ризикуваше својот живот за да биде со нив и да го документа светот што згаснува. Во нивната земја таа мораше да биде заштитена од вооружена придружба за да избегне ситуации со фатален исход, во истото време додека во нејзиниот дом во Австралија, нејзините најблиски (сопругот и децата), со целосна доверба и поддршка на нејзината посветеност, ги исчекуваа најновите фотографии од далечната Африка.

Сепак, овој нејзин ризик и довербата на најблиските не беа залудни. Нејзините искуства во земјата на Мурсите и Сурите створија нешто што ќе остави траен белег во она по што Билјана ќе биде препознаена во светот. Таа таму ги фотографираше луѓето од овие заедници, со што создаде врвни уметнички рефлексии на нивната уникатност и креативност. Таа створи извонредни дела во кои голем удел имаат неверојатното чувство за естетика и елеганцијата на овие народи. Во тоа, особено се истакнува народот Сури, кој впрочем е во централниот фокус на изложбата „Африкански лица“.

Сурите станаа дел од нејзиниот живот и тие ја примија неа во нивниот живот. Неколку пати Билјана престојуваше во нивните села, живејќи го секојдневието на оваа земјоделско-сточарска заедница. Тоа беше вистински начин таа да го овековечи нивниот живот, но онака како што тие сакаат, покажувајќи ја нивната традиција и древна естетика, а не амалгамот од нивно наследство и модерните влијанија. Дури и во доменот на „позирањето“ пред објективот на Билјана, народот Сури покажува неверојатно чувство за грацилно поставување на своите тела и смирување на нивните лица. Овие одлики тешко ги достигнуваат и светските фотомодели, но за Сурите ваквото

поставување пред објективот е сосема природно и воедно е дел од нивното секојдневие, бидејќи во нивната традиција примарно е да се биде елегантен и хармоничен во движењата.

Но она што најмногу фасцинира се нивните лица и, особено, нивните очи. На нивните лица нема никакви гримаси, ниту пренагласено кокетирање со фацијалната експресија, туку напротив – постои неверојатна самоуверена хармонија и особено насочени погледи. И токму погледите се она што најмногу продира низ емоциите на оние што ги гледаат овие фотографии. Доколку се концентрирате повеќе на очите, ќе видите и триаголници во средината на зениците, триаголници во кои се наоѓа силуетата на Билјана додека фотографира. Токму оваа контура ја покажува сосредоточеноста на погледите на Сурите, но исто така и нивната поврзаност со Билјана, која на фантастичен симболичен начин се манифестира преку нејзиниот отсјај во нивните зеници.

Тоа ја покажува и посветеноста на Билјана во фотографирањето на индивидуите од овој народ, но и нејзиното трагање со објективот во длабочините на она што тие го содржат во нив. И токму тоа е нејзината намера, покрај фасцинантното украсување на нивните тела, да го прикаже и она што се содржи длабоко во нив. И секако тоа е повеќе од успешно и силно се одразува во нејзините фотографии.

Токму затоа фотографиите на Билјана Јуруковски предизвикуваат големо внимание. Покрај извонредните технички квалитети изведени на ниво на контраст и фокус на најситните детали, во нејзините фотографии има и емоција која е многу моќна и произлегува од самоувереноста на „моделите“ и од нејзиниот талент да ја допре со леќите во објективот. Тоа го имаат забележано многу светски познавачи на фотографијата и затоа не случајно таа предизвикува внимание на повеќе континенти.

Фасцинирани од нејзините извонредни и посебни фотографии, многу светски списанија и галерии ја имаат покането да биде дел од нивната програма. Ќе видите нејзини дела во најреномираните списанија за фотографија, но и во оние коишто ги истакнуваат посебностите на природата и човекот, како што се *National Geographic*, *The Guardian*, *Lens Magazine*, *La Fotografia*, *Sydney Morning Herald*, *EYS Magazine*, *Silvershootz*, *Dek Unu* и уште многу други. Исто така, нејзините фотографии беа поставени во лондонското метро, во метрополитенскиот павилјон во Њујорк или на најголемата дигитална европска фасада во центарот на Париз. Тие не ретко се дел од светските изложби во Њујорк, Берлин, Барселона, Сиена, Сиднеј и многу други места во светот. Исто така, таа е дел од првата светска изложба на фотографии во вселената, така што прекрасните портрети на Сурите ќе бидат присутни и надвор од нашата планета. Неодамна, Билјана беше поканета од самиот Шеик Султан Трети од Емиратите да има своја изложба во Дубаи, и тоа заедно со врвниот фотограф Стив МекКари, настан кој поради пандемијата е одложен за следната година и кој воедно го покажува светскиот квалитет на оваа наша фотографка.

За нејзините фасцинантни фотографии таа има добиено повеќе престижни награди во светот, како што се признанието Џулија Маргарет Камерон,¹ Златен уметник на списанието *Art Ascent*, била победник во натпреварот на водечката компанија за фотоапарати Олимпус, а во неколку наврати е прогласувана за еден од врвните 10 фотографи во Австралија. Ова се само дел од признанијата и наградите што таа ги има добиено, покрај тоа што минатата година беше избрана и од фондацијата на реномираниот фотограф Џими Нелсон да фотографира домородни народи во Индонезија, што е потврда за нејзиниот извонреден квалитет и посебноста во фотографирањето, препознаени и истакнати на разни места во светот, а кои само го најавуваат она што следи како светска афирмација на оваа посветена и вредна жена.

Токму во тоа ќе се уверите и при вашата посета на изложбата „Африкански лица“, каде што имавме намера на едно место да прикажеме дел од прекрасните фотографии на Билјана Јуруковски. Нејзиниот талент и автентичност вреди да се презентираат и пред македонската публика која, покрај тоа што ќе има можност да влезе во емоциите и животот на народот Сури, исто така ќе ја посведочи посебноста на оваа наша, а светска фотографка. Во таа смисла претставува привилегија да се претстават нејзините фотографии во музејската сала и воедно нашата институција да застане рамо до рамо со светските галерии што ги изложуваат импресивните фотографии на Билјана Јуруковски.

¹ Џулија Маргарет Камерон (анг. *Julia Margaret Cameron*, 1815—1879), британска фотографка, се смета за еден од најзначајните портретисти на XIX век.

Goce Naumov

Biljana Jurukovski: eyes full with African impressions

Archaic communities often evoke nostalgia as they remind people of a time when they were more connected to nature and when there were values that had long ago faded. This nostalgia is more based on the longing to return to an idyllic time and therefore any encounter with populations that still live in that archaic way creates special feelings and admiration. However, few have the courage to face these peoples, to travel to them and live for a moment like them. That is why these impressions mostly remain in the domain of experiences through documentaries, exhibitions and photographs in books and magazines.

However, Biljana Jurukovski is not one of those who reduces her impressions only to watching movies and other people's photos, but decides to take her own camera and to go to meet the archaic peoples...and partly to live with them. She is a photographer and adventurer who bravely surrenders to her adventurous spirit and travels thousands of kilometres in unfamiliar environments, only to witness some of the latest reflections of cultures that have existed, unchanged for thousands of years. In her mission she travels to many countries to meet these people who have the last reflections of ancient past. She travelled to Mongolia to perpetuate eagle tamers, and most recently she had to be in Indonesia in a region inhabited by the most isolated peoples, a trip that has been delayed by the pandemic.

Even though her inquisitive spirit leads her to different parts of the world, Africa is still her *omphalos*, the belly button of the world, i.e. the centre of her world. In it she meets some of the most archaic peoples who still follow the traditions of their ancient ancestors. Among them she discovers her primordial nature and with them she completes her own search for the ancient past...and not only once, but on several occasions. She has been to different parts of Africa a number of times and recently had to go again, but the pandemic did its own again. However, Angola and Ethiopia are the places she returns to meet some of the continent's most specific peoples. In Angola she was among the peoples of Himba, Mumuhuila, Muhacaona, Mucuroca and San, while in Ethiopia she was admired by the peoples of Karo, Arbore, Dakanesh, Mursi and Suri.

Exactly among Mursi and Suri (peoples of the Surma ethnic group in South-western Ethiopia), Biljana Jurukovski discovered her *omphalos*, to whom

she returned several times. Although, they live in an area of conflict and frequent fatal fights between neighbouring peoples, she risked her life to be with them and to document the world that fades away. In their homeland, she had to be protected from armed escort to avoid fatal situations, while at her home in Australia, her loved ones (husband and children) with full confidence and support for her devotion, awaited the latest photographs from the distant Africa.

However, this risk and the trust of her loved ones were not in vain. Her experiences in the land of Mursi and Suri generated something that will create a reference on how Biljana will be recognized in the world. There, she photographed people from these communities, creating top artistic reflections on their uniqueness and creativity. She has produced remarkable works in which the incredible sense of aesthetics and elegance of these peoples play a major role. Suri people are especially renowned of that, which is in fact the central focus of the exhibition 'African Faces'.

Suri became part of her life and they accepted her into their lives. Biljana visited their villages several times, living the everyday life of this agro-pastoral community. It was the right way for her to perpetuate their lives, but the way they want it, showing their tradition and ancient aesthetics, not the amalgam of their heritage and modern influences. Even when 'posing' in front of Biljana's lens, Suri show an incredible feeling for elegant body gesture and calming their faces. These features are difficult to reach even by the photo models, but for Suri this positioning in front of the lens is completely natural and also part of their everyday life, because in their tradition it is primarily to be elegant and harmonious in movements.

But what fascinates the most are their faces and especially their eyes. There are no grimaces on their faces, no overemphasized flirtation with facial expression, but on the contrary there is an incredible self-confident harmony and especially focused look. And it is the looks that profoundly penetrate the emotions of those who see these photos. If you concentrate more on the eyes, you will see triangles in the middle of the pupils, triangles in which the silhouette of Biljana is present while taking photos. Exactly this contour shows the focus of Suri eyes, but also their connection with Biljana, which is manifested in a fantastic symbolic way – through her reflection in their pupils.

It shows the commitment of Biljana in photographing the individuals of this people, but also her search with the lens in the depths of what they contain deep inside them. And that is exactly her intention, in addition to the fascinating decoration of their bodies – to show what is contained deep inside them. And of course it is more than successful and strongly reflects in her photographs.

That is why the photographs of Biljana Jurukovski are attracting a lot of attention. In addition to the outstanding technical qualities performed at the level of contrast and focus on the smallest details, in her photos there is an emotion that is very powerful and stems from the self-confidence of the 'models' and her talent to reach it with the camera lens. This has been noticed by many world connoisseurs of photography and that is why it attracts attention on several continents.

Fascinated by her extraordinary and special photographs, many world magazines and galleries have invited her to be part of their program. Therefore, it is no coincidence that you will see her works in the most renowned photography magazines, but also in those that emphasize the peculiarities of nature and human beings, such as National Geographic, The Guardian, Lens Magazine, La Fotografia, Sydney Morning Herald, EYS Magazine, Silvershootz, DekUnu and many more. Her photos were also displayed in the London Underground, the New York Metropolitan Pavilion or on Europe's largest digital façade in central Paris. They are often part of the world exhibitions in New York, Berlin, Barcelona, Siena, Sydney and many other places in the world. It is also part of the world's first space photography exhibition, so that beautiful portraits of Suri will be present outside our planet. Recently, Biljana was invited by the Sheikh Sultan III of Emirates to have her exhibition in Dubai, together with the top photographer Steve McCurry, an event that due to the pandemic has been postponed to next year and which also shows the world quality of this Macedonian photographer.

For her fascinating photographs she has received numerous prestigious awards around the world, such as the Julia Margaret Cameron Award,¹ Gold Artist for Art Ascent Magazine, winner of the leading camera company Olympus competition, and on several occasions was named one of the top 10 photographers in Australia. These are just some of the accolades and awards she has received, in addition to being selected last year by the Jimmy Nelson Foundation to photograph indigenous peoples in Indonesia. This shows her extraordinary quality and uniqueness in photography, recognized and prominent in various places in the world, which only announce what follows as a worldwide affirmation of this dedicated and sedulous woman.

This is exactly what you will see during your visit to the exhibition 'African Faces' where we intend to show some of the beautiful photographs of Biljana Jurukovski in one place. Her talent and authenticity is worth presenting to the Macedonian audience, which besides the opportunity to enter the emotions and life of Suri people will also witness the uniqueness of this world class and a Macedonian photographer. In that sense, it is a privilege to present her photographs in the museum's showroom and at the same time our institution to be side by side with the world galleries that exhibit the impressive photographs of Biljana Jurukovski.

¹ Julia Margaret Cameron (1815—1879), was a British photographer considered as one of the best portraitists in 19th cent.

In the name of the tribe

Неколку збора за Билјана Јуруковски и нејзините фотографии

Доколку се прашувам, фотографиите на Билјана Јуруковски би ги оставил да зборуваат сами за себе. Не затоа што верувам во веќе излитената фраза дека „секоја фотографија зборува повеќе од 10.000 зборови“, туку затоа што нејзините фотографии се силни, впечатливи и вонвременски. Тие навистина зборуваат сами за себе, а нејзините портрети, нејзините „племенски музи“ се искрени и непосредни. Портретите на луѓето од народот Сури не играат на картата на сензационално. Под огнометот од боите кои пленат на прв поглед и оставаат силен впечаток на гледачот, се кријат хумани и топли луѓе. Фотографското око на Билјана тоа одлично го забележува. Сиромаштијата и животот под постојана закана од болести, природни катастрофи и граѓанска војна, таа суптилно ги бележи, но затоа силно ја истакнува убавината и културата на Сури. Погледнете ги и имате чувство дека сè е кажано. И повеќе од тоа!

Но сепак, ќе споделам неколку збора за Билјана и нејзините фотографии, за чувствата што тие ги предизвикуваат кај мене додека ги гледам. А, би можел да ги гледам долго, долго...

Билјана Јуруковски ја запознав не така одамна, некаде во 2018 година во Скопје. Веќе ги имав видено нејзините фотографии од народот Сури кој живее некаде на границата меѓу Етиопија и Јужен Судан. Таа дојде од Австралија (каде што живее последниве дваесетина години) во родната Македонија. Се договоривме да се видиме на кафе-муабет. Итав на договорената средба прилично возбуден. Фотографијата е моја страст, па можноста да ја запознам фотографката која без „пардон“ ја напушта зоната на комфорот и патува по светот во потрага по добра фотографија, на места каде што ретко кој би се осмелил да оди, за мене беше голем предизвик.

За Билјана тогаш не знаев речиси ништо. Но, по првите неколку збора што ги разменивме, имав чувство дека се познаваме долги години. Ми зборуваше дека отсекогаш сакала да им помага на луѓето (затоа и се образувала во медицинската струка), дека сака да патува, да запознава нови и да истражува стари култури низ целиот свет, да го покаже доброто и хуманото кај луѓето во овој сè повеќе забеган свет на денешнината.

Една книга со фотографии од Џими Нелсон најверојатно била пресудна Билјана да ја избере фотографијата како медиум за да си ги исполни соништата... и, не згрешила.

Фотографијата, како и другите креативни дисциплини, има свој јазик. Кога ги гледате фотографиите на Билјана Јуруковски, конкретно портретите на луѓето од народот Сури, веднаш Ви станува јасно дека Билјана маестрално го владее јазикот на фотографијата. Јасно е дека во фокусот на нејзиниот фотографски интерес (хуман, културолошки и антрополошки) е човекот. Фотографката храбро и самоуверено го насочува објективот кон она што е битно за неа, а тоа се ликовите на луѓето од народот Сури, кои се „декорирани“ со природни материјали (бои, тревки, украсни ѓердани и слично).

На изложбата се прикажани портрети фотографирани во нивниот природен амбиент и портрети фотографирани пред неутрален фон. Јасниот фокус и минимализмот во изразот кај Билјана Јуруковски на увид ни го нудат она што таа смета дека е битно да се види. Освен неколкуте фотографии снимени во природен амбиент со извонредно чувство за композиција и исклучување на сè она што би го одвлекло нашиот поглед од непотребните, излишни детали, Билјана ни нуди и портрети фотографирани пред неутрален фон.

Ликовите кои ве гледаат од фотографијата се свесни за присуството на фотографот, но сосема се природни. Тие се прикажани во своето најдобро „светло“, нивните лица често се премачкани со природни бои, а главите им се „украсени“ со природни материјали кои им се наоѓаат при рака (тревки, цвеќе, рогови од животни...). Сето тоа е многу колоритно, но со хармонични бои, а тоа што тие се фотографирани пред неутрален, најчесто црн фон со природно дневно светло, уште повеќе го истакнува лицето.

Билјана Јуруковски е документарна фотографка, која светот пред нејзиниот објектив го фотографира таков како што е, со портретни објективи кои не ја искривуваат перспективата и, секако, нема потреба од дополнителна обработка и „разувавање“ на фотографиите. Затоа, кога ги гледам фотографиите од Билјана Јуруковски имам чувство дека таа природно се надоврзува на најдобрите традиции во фотографијата, посебно на најдобрите портретни фотографи во светот.

A few words for Biljana Jurukovski and her photographs

If I were asked I would let Biljana Jurukovski's photographs to speak about themselves. Not because I believe in the already worn-out phrase that 'every photograph speaks more than 10,000 words', but because her photographs are strong, striking and timeless. They really speak for themselves, her portraits, her 'tribal muses' are honest and direct. The portraits of Suri people are not sensationalistic. Kind and warm people are hidden under the fireworks of colours that captivate at first glance and leave a strong impression on the viewer.

Biljana's photographic eye notices that very well. She subtly records poverty and life under constant threat of diseases, natural disasters and civil war, in the same time strongly emphasizing the beauty and culture of Suri. Look at them and you will have the feeling that everything has been said. And more than that!

But still, I will share a few words about Biljana and her photographs about the sensations they evoke in me seeing them. And I could watch them for a long, long time...

I met Biljana Jurukovski not so long ago, sometime in 2018 in Skopje. I have already seen her photographs of the Suri people living somewhere on the border between Ethiopia and South Sudan. She came from Australia (where she has lived for the last twenty years) in her native Macedonia. We agreed to see each other for a coffee chat. I was quite excited about the scheduled meeting. Photography is my passion and the opportunity to meet a photographer with no comfort zone travelling in the world in search of good photography, in places where hardly anyone would dare to go was a great challenge for me.

I knew almost nothing about Biljana then. But after the first few exchanged words I had the impression that we had known each other for many years. She told me that she has always wanted to help people (that is why she studied medicine), that she wants to travel, to meet new and explore old cultures around the world, to show the good and humane in people in this modern absurd world.

A book with Jimmy Nelson's photographs was probably crucial for Biljana to choose photography as a medium to fulfil her dreams... And, she was right.

ON THE PHOTOGRAPHS OF BILJANA JURUKOVSKI

Photography like other creative disciplines has its own language. When you look at the photographs of Biljana Jurukovski, specifically the portraits of Suri people, it immediately becomes clear to you that Biljana masters the language of photography. It is clear that the focus of her photographic interest (human, cultural and anthropological) is man. The photographer bravely and confidently directs the lens to what is important to her, and that is the characters of Suri people, who are 'decorated' with natural materials (paints, herbs, decorative necklaces, etc.).

The exhibition presents portraits taken in their natural setting and portraits taken in front of a neutral background. The clear focus and minimalism in the expression of Biljana Jurukovski offers us insight into what she thinks is important to see. Apart from the few photographs taken in a natural setting with a great sense of composition and exclusion of everything that would distract our view from unnecessary, superfluous details, Biljana also offers portraits taken in front of a neutral background.

The characters that you see in the photo are aware of the photographer's presence, but they are completely natural. They are shown as they really are – their faces are often painted with natural colours and their heads are 'decorated' with natural materials (herbs, flowers, animal horns...). This is vibrant in its entirety, with harmonious colours, and the fact that they are photographed in front of a neutral usually black background with natural daylight, emphasizes the face even more.

Biljana Jurukovski is a documentary photographer, who photographs the world in front of her lens as it is, with portrait lenses that do not distort the perspective and, of course, without additional processing and 'beautification' of the photographs. Therefore, when I look at the photos of Biljana Jurukovski I have a feeling that she naturally follows the best traditions in photography, especially those of the best portrait photographers in the world.

Biljana's curiosity for culture shines through in her rich portfolio of portraits. Her love and passion for the Suri people drive her to create highly evocative portraits that pay honor to this beautiful culture. In Tribal Muse, the Suri are placed against stark, black backgrounds, which allows their colorful traditional dress to pop. By situating them against these backgrounds, Biljana asks viewers to explore the beauty and artistry of their dress. The Surma are known for their beautification rituals that include body makeup and scarification, and Jurukovski captures the rich details of their traditions without diminishing them to a stereotype.

Jessica Newton (writer and director of My Modern Met)

"I couldn't get this photograph out of my mind. I would look at it, walk away, and always return to it as something that I found mysterious, beautiful and very original. The photographer applied the idea of an avant-garde approach to the tribal world of the Surma tribe. It is intimate and beyond being something that I wanted to look at repeatedly and remain impressed and even moved, there was something magical about it, something otherworldly that we don't often see or both to see. I felt I entered a spirit world of ancestors. I also felt it was very respectful in recognizing the beauty of people who are the closest to the earth and true to their traditions and their sense of themselves."

Maggie Steber (National Geographic photographer)

Biljana's portfolio serialises the stories of the Surma tribe - people who are as creative as they are proud, among which is art and beauty. Image by image, this portfolio honours them and their world, a world that is boundlessly inventive, magical and natural. To embrace vividly differently cultures such as that of the Surma Tribe is to discover stories, and to step beyond the fear of unknown places.

The photographer has elegantly captured vibrancy, contrast, expression while respecting the tradition of the tribe. Strong eye contact allows the viewer to explore the emotion of each subject, with the exception being "Call of the wild" that ideally would form an anchor piece and exhibition cover image.

Simon Newton (creative director of Xposure International Photography Festival)

Сликани тела и жестоки души: народот Сури од Етиопија

Кога се говори за Африка, најчесто се имаат предвид народите популаризирани во културата на Западот. Тука спаѓаат оние кои се афирмирани преку документарните репортажи, популарните филмови, научните списанија, новинарските прилози или етнологските изложби, а меѓу нив се оние кои живеат во Кенија, Судан, Мали, Нигерија, Камерун, Конго, Јужна Африка, Алжир, Египет, Мароко и други. Во таа смисла, западната култура фаворизира(ла) одредени популации кои се специфични по својот изглед и начин на живеење и кои секако подобро ги познавала, со оглед на големиот број на народи кои живеат во Африка. Тоа не ретко е резултат на колонијалистичката историја на европските земји поврзана со одредени африкански региони, но исто така произлегува и од искреното љубопитство на бројни научници и авантуристи што сакале да ги истакнат особеностите на различните африкански општества.

Во овој процес на интеракција меѓу интересите на западниот свет и разновидноста на африканските култури, бројни народи од овој континент остануваат не многу познати, што од една страна е очекувано имајќи го предвид нивниот квантитет или изолираност. Меѓу нив спаѓа и народот Сури, кој многу подоцна станува дел од етнологските проучувања и туристичките тури во Африка. Тоа, пред сè, се должи на нивната изолираност, што пак доведува и до поистрајно задржување на нивната автентичност во периоди на значителна трансформација, т.е. „модернизација“ на бројни африкански народи. Поради тоа, кога станува збор за народот Сури, неговите припадници и денес имаат зачувано разновидни архаични елементи преку кои се издвојуваат и се истакнуваат.

Народот Сури е дел од една поголема етничка група именувана како Сурма, а во која спаѓаат и народите Мурси и Ме'ен. Во рамките на групата Сури, вброени се три подгрупи, како што се: Тимага, Чаи и Сури Баале, кои споделуваат слични општествени карактеристики, но функционираат како различни ентитети во оваа етничка целина. Поради своите сличности, Сурите често се идентификувани со Мурсите, и не ретко се генерализирани под името Сурма, иако и обата народа ги истакнуваат својата засебност и името. Ваквите тензии во доменот на идентитетот, како и неизвесниот пристап до основните ресурси за живеење (пасишта, реки и добиток), доведуваат до чести конфликти меѓу народите, што се одразува и врз промените на територијата во која живеат.

Сурите го населуваат југозападниот дел на Етиопија, односно регионот што го опфаќа долниот дел од долината на реката Омо (сл. 1). Оваа долина е

позната по некои од првите предисториски форми на хоминини (астралопитекуси) и хомо сапиенси, поради што е заштитена и вклучена во светската листа на УНЕСКО. Во истиот тој простор кој се граничи меѓу Етиопија и Јужен Судан, живеат Сури и останатите народи од групата Сурма, населувајќи ги провинциите Маџи и Бери Шаша во регионот Кефа. Некои од групите во рамките на народот Сури живеат во повисоките планински предели (Бале), додека останатите во рамнините кои им овозможуваат поширок простор на пасишта и полесен пристап до реки (Тирма/Тимага и Чаи).

Што се однесува до нивното потекло, постојат повеќе теории, а кои се пред сè базирани на оралните преданија како единствена форма на меморизирање на историските настани на Сурите. Според преданијата, пред околу 200 години овој народ се движел од денешен Јужен Судан кон североисток, што во одредени периоди било интензивизирано со чести миграции заради конфликти со соседите, но и поради воените дејства на новата етиопска власт при крајот на XIX век. Како резултат на тоа, тие живееле во регионот Акого, а потоа се селеле кон планината Наита (или Шулукуи, како што ја нарекуваат Сурите). Во таа смисла, тие гравитирале во просторот каде што денес граничат Јужен Судан и Етиопија, иако во времето на нивните првични миграции овие држави и граници не постоеле. Кон нивното потекло од регионите на Јужен Судан упатуваат и преданијата на народот Мурси, кој смета дека доаѓа од истиот простор, иако ја исклучува својата етничка врска со Сурите. Подоцна, со формирање на државата Етиопија, овие два народа често ги заземаат и ги менуваат своите територии поради честите воени судири на етиопската војска, а кои дејствуваат и врз истиснувањето на племенските народи од своите изворни места на живеење.

Но, и покрај влијанијата на војската и обидите на Етиопија да ги формализира своите народи, Сурите успеале да останат автономни и да не ги прифатат законите на оваа земја, туку да ја одржат својата архаична култура и општествена структура. Во тоа не дејствувале ниту колонијалистичките дејства на Британија и Италија во текот на XX век, кои биле краткорочни и довеле до тоа Етиопија да биде една од ретките африкански земји што не била колонизирана од европски-

Слика 1

Слика 2

те држави. Сето тоа овозможило народот Сури најмалку два века да остане непроменет, иако нивните форми на стопански и религиозен живот укажуваат на многу подолги традиции.

Ваквата автентичност на Сурите најмногу се манифестира во нивниот изглед и културата, преку кои се препознаени меѓу авантуристите и познавачите на африканските народи. Тоа е највпечатливо во начинот на кој ги декорираат своите тела и неколкуте обреди кои се карактеристични за нив. Тука особено се истакнуваат боењето и китењето на нивните тела, како и обредите на премин кај младите членови на заедницата, а кои не ретко вклучуваат и борби (сл. 2). Секако, покрај овие особености, постојат и други кои се типични за народот Сури, а коишто подолу ќе бидат образложени во повеќе сегменти.

ДОМУВАЊЕ

Народот Сури, како и повеќето други во групата Сурма, живее во рамничарски и планински предели, во зависност од примарните стопански активности и политичките состојби кои дејствуваат врз напуштањето на одредени територии. Како земјоделско-сточарска заедница, Сурите претпочитаат предели во кои ќе можат да садат сирак (*Sorghum*) и пченка, каде што основаат постојани населби, или пак места во кои го носат добитокот на пасење, каде што формираат т.н. мобилни кампови.

Нивните села се сочинети од 25 до 80 живеалишта во кои има околу 300 жители, иако постојат населби кои бројат и население од околу 2000 индивидуи. Трајните куќи се изработени од сидови формиран од дрвени колци и преплетени

Слика 3

ни прачки, некогаш премачкани со глина (Сл. 3). Поставени во кружна основа, овие сидови се покриени со кров од трска, положена на дрвени греди, а кои радијално се спојуваат во една централна оска. Живеалиштата најчесто не се големи и во нив нема соби, туку еден централен простор во кои се одвиваат повеќето домашни активности.

Со оглед на тоа што на мажите им е дозволено да имаат повеќе жени, секоја од жените има право да поседува и престојува во колиба социјално поврзана со мажот. Овие населби се најчесто од разбиен тип, што овозможува секоја куќа да има своја градина, но исто така и широк јавен простор во кои се одвиваат обредите и прославите на населението.

Што се однесува до сточарските кампови, живеалиштата во нив се сочинети од помали кружни колиби конструирани од помасивни дрвени прачки. Со оглед на нивниот краткотраен карактер, тоа овозможува брза изведба на колибите, како и лесно формирање на нови, во места каде што ќе се најдат подобри пасишта за добитокот. Овие мобилни населби, претежно ги формираат младите членови на народот Сури, кои се најчесто ангажирани во пасењето на говедата, и затоа тие вообичаено се наоѓаат на околу 6 до 8 часа пешачење од нивните села.

ОПШТЕСТВО

Сурите имаат племенско уредување и претставуваат егалитарно општество во кое нема врховен владател и распределување на класната структура според потеклото (како во некои други племиња). Во секој случај, нивната заедница е организирана база на повеќе кланови, во кои постои родбинска врска во рамки на еден клан, а присутни се и поглавари од редот на најстарите членови на заедницата, кои имаат примарна функција во ритуалните активности, но немаат улога во извршните одлуки. Извршната улога ја има советот сочинет единствено од мажи претставници на повеќе кланови, додека жените имаат можност да учествуваат во дебати пред и после одржувањето на собранијата на советот.

Сепак, жените од народот Сури имаат особена автономија во рамки на општеството и фамилијата. Како резултат на родово дефинираните работни сфери, жените претежно се активни во земјоделството и одржувањето на домот, поради што имаат право на сопственост на своја колиба и градина за кои се грижат. Исто така, во нивно поседување се грнчаријата, накитот и прехранбените продукти што тие ги произведуваат, а кои имаат право да ги продаваат и сами да располагаат со парите или добитокот што ќе го заработат. Поради ваквиот начин на живеење и општествена организација, родбинската лоза се следи по мајчинска линија, иако кланот се нарекува според името на еден од прадедовците. Ваквата општествена структура укажува на специфичниот социјален статус на жените и нивната клучна улога во заедницата и особено во фамилијата.

Тоа се рефлектира и врз фамилијарната организација во која мажот нема своја колиба и пристап до поседот на жените, туку престојува привремено во секоја од колибите на своите неколку жени. Ова се должи пред сè на работните активности на мажот, а кои најмногу се однесуваат на ловот, земјоделството и пасењето на добитокот, што го одвојува од примарните стопански активности во рамките на населбата и домот. Како резултат на стопанските улоги на мажи-

те, тие уште од најрана возраст се категоризираат според своите општествени улоги. На пример, младите момчиња (*тегај*) немаат целосна одговорност како возрасните и затоа најмногу се ангажираат околу говедарството и заштита на добитокот. Помладите мажи (*рора*) имаат учество во носењето одлуки и овој статус го стекнуваат преку иницијациски обред кој се одржува на секои 20 до 30 години. Искусните старци сочинуваат дел од советот преку кого се носат главните одлуки во заедницата, меѓутоа тие немаат извршен авторитет и не може да ги присилат останатите членови да одлучува во нивна полза.

Имајќи ја предвид ваквата организација на народот Сури, може да се забележи дека тие немаат централизирана општествена структура, туку различните одговорности се распределени на повеќе социјални групи, од најмалата до најстарата возраст. Тоа им овозможило на сличен начин да се постават и кон етиописката власт и да ја задржат својата автономија. Поради тоа во нивните села ретко има официјални школи (иако имало повеќе обиди за формална едукација), нема државни институции, ниту пак овој народ плаќа данок кон државата или користи било какви ветеринарни и земјоделски бенефиции од државните установи. На тој начин Сурите успеале да ја задржат својата автентичност, иако влијанијата на модерниот свет се очигледни и делуваат во некои сегменти од нивните животи (облека, оружје, алатки итн.).

СТОПАНСТВО

Народот Сури е земјоделско-сточарска заедница што традиционално се занимава со овие стопански активности и кои сè уште функционираат како нивна примарна форма на егзистенција. Овие стопански гранки имаат удел и во другите форми на економијата, како и во дефинирањето на социјалната структура и обредните сегменти на заедницата. Тоа во голема мера влијае и врз местата во кои се формирани населбите или привремените кампови, односно близу плодните полиња до реките или подножјата на планините.

Што се однесува до земјоделството, тоа е првенствено насочено кон одгледувањето на пченка, сирак (соргум, житна култура), зелка, грав, тиква, тутун и касава (корен). Од пченката и сиракот (соргумот) најчесто изработуваат брашно кое го мелат на камени мелници, потоа за да приготват леб и каша (*сл. 4*). Покрај култивираниите растенија, Сурите исто така берат и овошни плодови од грмушките и шумите што се наоѓаат во близина на нивните села, каде што исто така собираат и мед. Производството на пиво е уште една од нивните главни стопански гранки, а кое во голема мера им го продаваат на соседните народи што живеат во долината на реката Омо. Во земјоделските активности најчесто се инволвирани жените, иако и мажите се вклучени во расчистувањето и горењето (ѓубрењето) на просторот предвиден за ниви и градини или пак во нивното копање и орање.

Мажите се многу повеќе ангажирани во сточарството и ловот, бидејќи тие се одвиваат далеку од населбите и не ретко стадата треба да се заштитат од крадење. Од животните најмногу се чуваат говеда, кози и поретко овци, а кои освен како извор на храна, се сметаат и за статусен елемент. Поради тоа, говедата ретко се јадат и вообичаено се составен дел од обредите како еквивалент на имотот на одредено семејство (*сл. 5*). Во одгледувањето и чувањето на домашните животни вклучени се мажи од повеќе возрасти, иако претежно оваа активност е во домен на помладите членови на заедницата (деца и момчиња). Покрај сточарството, мажите учествуваат и во ловот на слонове, жирафи, птици, диви говеда, леопарди и други животни, а од кои освен месото ги користат влакната, пердувите, заби-те-песјаци и крзното за изработка на разни статусни предмети или за трговија.

Слика 4

Освен земјоделските и сточарските форми на стопанство, народот Сури исто така е вклучен и во откривањето и продажбата на злато. Тие ја промиваат песокта од притоците на реката Акобо и од неа го селектираат златото, кое потоа го продаваат во најблиските градови. Се смета дека оваа традиција ја имаат преземено од народот Дизи кој тоа го има научено преку контактите со Италијанците во времето на нивните обиди да се постават како една од колонијалистичките сили во Африка во 1930-тите години. На тој начин Сурите развиле уште една стопанска гранка, трговијата, која освен златото, многу порано вклучувала и сè уште вклучува продажба на земјоделски култури, крзно, накит или грнчарија. За возврат, трговците добиваат пари, кафе, банани, сапун, облека или метални предмети кои самите не ги произведуваат (сечила, алатки, жилети и оружје). Продажбата во голема мера се одвива преку жените, и тоа особено со продукти што тие ги произведуваат (керамички садови, белезици, ѓердани, плодови и штавена кожа).

КУЛТУРА

Специфичноста на народот Сури најмногу се истакнува преку неговиот идентитет манифестиран во форма на јазик, изглед, музика, обреди итн. Тоа исто така го издвојува и во рамките на групата Сурма, со која споделуваат слични карактеристики, но со која исто така имаат и очигледни разлики. Ваквите сличности и разлики особено се забележуваат во јазикот, кој е близок со оној на народите Мурси и Ме'ен. Тој припаѓа на групата сурмички

Слика 5

јазици, односно во нивната Југоисточна подгрупа, која пак е дел од источносуданското семејство на нилосахарските јазици. Сурите се монолингвална заедница која доминантно го говори сопствениот јазик, а во ретки случаи само одредени членови комуницираат и на јазиците на нивните соседи, како што се народите Дизи, Нјангатом и Мурле.

Изгледот е она што ги прави Сурите визуелно карактеристични и автентични во одредена мера. Декорацијата на нивните тела, скарификацијата на кожата и пирсингот на усните ја истакнуваат нивната специфичност по која се препознатливи во светот. Имено, младите момчиња и девојки ги украсуваат телата со разни бои и растителни додатоци што првенствено има естетска функција (сл. 6). Не е познато дали оваа практика претходно имала симболичен карактер, иако сè уште децата се мачкаат со бела боја за да се заштитат од негативни влијанија. Во секој случај, денес Сурите ја покажуваат својата креативност на нивните тела преку исцртувањето на линеарни, кружни и радијални форми со бела, бежова, црна, сина и жолта боја. Разните мотиви се густо и слободно распоредени по целото торзо и екстремитети, додека во пределот на лицето тие се поорганизираны. Имено, лицето во некои случаи целосно се покрива со бела боја врз која се става бежова хоризонтална или крстообразна лента преку очите и носот. Тие додатно можат да бидат исполнети со кружни, линеарни и радијални мотиви или пак со точки во неколку бои.

Постојат мноштво варијации на овие мотиви и преку нив се манифестира естетската инвентивност што Сурите ретко ја покажуваат во други уметнички форми. Сепак, многумина сметаат дека зад естетиката на сликањето тела стојат други мотиви за ваквата практика. Имено, за да се заштитат луѓето од сонце, трње, инсекти и разни заразни болести, тие се премачкувале со глина или пепел од животински лепешки, а кои дури имаат и медицински ефект. Во таа смисла, ваквата заштитна практика постепено влегла и во доменот на убавината (особено битна за Сурите), па премачкувањето на телото се развило и во негово комплексно украсување.

Покрај сликањето на своите тела, младите девојки и момчиња ставаат разни растителни колоритни додатоци или пердуви што дополнително ја истакнува нивната креативност. Станува збор за различни цветови, листови, гранки или плодови кои се обликуваат како венци или пак се вденуваат во ушите, накитот или облеката. Нивната функција исто така е исклучиво естетска, бидејќи не се познати обредните аспекти на овие растителни додатоци и покрај тоа што е

можно на оваа практика да ѝ претходела симболичка улога. Овие додатоци, како и сликањето на телото, влегуваат во рамките на главните принципи на Сурите, а тоа е убавината на телото. Тие на повеќе начини се грижат да го разубават своето тело и да ја акцентираат неговата елеганција, вклучувајќи ги физичката активност, танцувањето и хигиената.

Слика 6

Во доменот на симболичките аспекти на украсувањето на телото, скарификацијата и пирсингот заземаат примарно место кај Сурите. Сепак, тука симболичкото ги опфаќа повеќе социјалните сфери отколку апотропејското значење, така што тие повеќе се однесуваат на статусот и стапувањето во нови општествени категории. Скарификацијата е болен чин кој се изведува со помош на жилет за да се острани дел од кожата, претходно набабрена со убои од трн. Во тој процес се изведуваат точкести и линеарни облици, најчесто во пределот на градите, рамото, грбот, а поретко и на стомакот (сл. 7). Кај жените овие „лузни“ се прават при ритуали на повеќе возрасти, кога се тие млади за да се означи првата менструација и пубертетот, а подоцна и подготвеноста за раѓање или пак припадноста кон одредена група. Кај мажите скарификацијата често се прави откако тие ќе убијат некого од соперничките народи, така што преку неа се докажува бестрашноста и угледот. Во случајот и кај обата пола овој чин е јавен и има за цел да ги соочи младите индивидуи со болка и крв како составен дел од опстанокот на Сурите.

Елементот на болка и убавина е присутен и во пирсингот, односно во вметнувањето глинена плочка во усните на младите жени. Кога се во пубертет, на девојчињата им се вадат долните заби и им се продупчува долната усна потоа, пред мажење, за да им се стави плочка која укажува на нивниот статус и подготвеноста за брак (сл. 8). Според некои, се смета дека колку е поголема плочката – толку повеќе „вреди“ жената, па соодветно на тоа нејзината фамилија добива број на говеда. Меѓутоа, ова становиште се надминува во современата антропологија и се укажува повеќе на социјалниот карактер

Слика 7

Слика 8

на плочките и нивното истакнување на симболичките аспекти на плодноста. Исто така, носењето плочки е знак на достоинство и елеганција, кои се манифестираат и при одењето на жените што нив ги носат (т.е. тие не овозможуваат брзи и нагли движења).

Покрај сликањето, скарификацијата и пирсингот, народот Сури ги украсува своите тела и со

колоритен накит. Тука спаѓаат поедноставни форми на ѓердани, белезици, наушници, како и украсени глинени плочки и чивии за усни и уши. Ѓерданите се изработени од мониста со сина, жолта, црвена, црна и бела боја или пак од едноставна пластична жица, кои некогаш се редат повеќе на број за да се добие масивност. На сличен начин се изработуваат и белезиците, додека меѓу плочестите присутни се и геометриски мотиви. Покрај оние од мониста, се изработуваат и белезици од бакарна жица која со тордирањето¹ може да добие и поголема ширина. Наушниците од органски додатоци се ретки, а почесто се изработуваат од глина, исто како и плочките. На нив некогаш има криволиниски и праволиниски врежани мотиви организирани во една или повеќе композициски целини, иако не е познато дали освен естетска, тие имаат и семиотичка улога.

За разлика од декорациите на телото, облеката на народот Сури е прилично скромна. Иако и таа содржи одреден колорит, сепак на неа не ѝ се придава големо значење и често е монохромна или во штрафти. Кај монохромната облека особено доминира тиркизната боја (со синкави и зеленикави нијанси), додека онаа со штрафти содржи повеќе варијации и бои. Истото се однесува и за грнчаријата која е претежно функционална и ретко украсувана. На повеќето видови садови, народот Сури не слика ниту врежува некакви мотиви, туку единствено ги ползува овие предмети за практични работи, без да го истакнува сопствениот идентитет преку нив (како што е случајот со сликањето тела, декорирањето плочки и колоритот на ѓерданите). Тоа покажува дека тие многу повеќе предимство им даваат на функционалноста на предметите и естетиката на телото, отколку на симболичките и социјалните пораки што можат да се манифестираат преку нивното декорирање. Сепак, обредниот и религискиот живот на Сурите, иако навидум скромен, сепак содржи одредени семиотички компоненти.

¹ Техника на украсување метални предмети (пред сè накит) што вклучува извиткување на лента или конец што дава декоративен ефект кој потсетува на јаже или на спирална лента.

РИТУАЛИ И РЕЛИГИЈА

Речиси сите горенаведени елементи на боење на телото, скарификација и пирсингот имаат свој удел и во обредните сфери на народот Сури. Иако денес сликањето на телото има пред сè естетски карактер, на оваа практика ѝ претходе одредени аспекти кои имаат заштитничка, т.е. медицинска природа. Премачкувањето на телото со земја и пепел од лепешки имало превентивна функција од надворешни влијанија и болести, па со оглед на тоа што Сурите на земјата и глината ѝ даваат и човечки карактер, несомнено е дека тоа добило и семиотички обележја. Премачкувањето на телото некогаш е придружено и со колективни или интимни церемонии во кои целта е да се избрка болеста таму од каде што дошла. Вклучувањето на пепелта во премачкувањето исто така игра битна улога, бидејќи се смета дека таа е поврзана со предците. Затоа кога одат на долг пат, тие ставаат пепел на главата, со цел да бидат заштитени од предците, а кога ќе се сретнат со роднини – си ги допираат премачканите чела како знак на остварена роднинска врска.

Слични компоненти, исто така, се инкорпорирани во скарификацијата и пирсингот. И овие модификации на телото се одвиваат во рамките на ритуали преку кои се укажува на промената на статусот и не ретко содржат социјална симболика во рамките на идентитетот. Скарификацијата се применува кај жени што треба да се мажат или кои веќе родиле, така што се истакнува нивната нова улога, додека кај мажите оваа практика повторно има јавен карактер, укажувајќи на достигнувањата што некој ги постигнал при заштитата на заедницата. Тоа се однесува и на вметнувањето плочка во усните, која покрај укажувањето на општествениот карактер, при обредното ставање исто така има за цел да ја акцентира и плодноста на жената што ја носи, т.е. нејзиниот репродуктивен потенцијал.

Во тој контекст влегуваат и обредите поврзани со бракот, а во кои се еднакво вклучени и женските и машките индивидуи. Некои од погоренаведените практики се најава за подготвеност на жените за мажење и за зрелоста на момчињата, а кои им претходат на колективните обреди на избирање на партнерите. Имено, по сезоната на дождови, се организираат обреди со дуели (*донга*), во кои девојките укажуваат на посакуваните партнери за брак. Потоа следат преговори меѓу семејствата, кога всушност најмногу се дискутира за квантитетот на добитокот и оружјето што може „да се добие“ за невестата. По овие преговори, кои се секундарни во однос на изборот на девојката и нејзиниот партнер, се пристапува кон свадбените обреди придружени со песни, танцови и пиво, кога девојката се упатува во својата колиба, а која ѝ припаѓа само нејзе.

Како што беше и погоре наведено, на свадбените церемонии им претходат обредите *донга*, кои вклучуваат дуели со стапови меѓу младите момчиња (*сл. 9*). Тие претставуваат јавно истакнување на борбените вештини, а кои чес-

то доведуваат до брутални конфликти што завршуваат и со тешки телесни повреди, или дури и смрт. Овој ритуал и победата во него носи голем престиж кај момчињата во рамките на семејството и пошироката заедница, а исто така им овозможува полесно да најдат жена што им се допаѓа (бидејќи на дуелите присуствуваат и девојките што не се мажени). Општо земено, *донга* ритуалот ја истакнува борбеноста на Сурите кои се постојано изложени на конфликти со соседните народи, така што преку овие јавни и брутални церемонии тие ја манифестираат нивната подготвеност да ја заштитат својата заедница.

Интересно е што во овие обреди никогаш не се конзумира животинско месо и воопшто домашните животни ретко се убиваат. Тука особено примарна улога имаат говедата, чиешто жртвување се одвива при ретки обреди и тоа само во исклучително значајни пригоди. Како кај луѓето, така и животот на животните се почитува, особено ако се има предвид нивниот придонес во одржувањето на заедницата. Во доменот на ритуалите, внатрешноста на телата на говедата се користи за гатање, додека со нивната крв се прави симболичка пурификација на местото каде што се вршел обредниот чин. Слична функција има и крвта од овците која се мачка на телото на оние што присуствувале на погреб, односно го допирале починатиот од нивниот клан.

Што се однесува до погребувањето, тоа претставува табу чин на кој не може сите да присуствуваат. Сурите сметаат дека починатата личност е нечиста и опасна за допирање, па тоа е дозволено да го направат само одредени членови од неговиот клан (по што следи пурификацијата со животинска крв). Починатите се жалат пет дена, а за некои што особено се почитуваат – се прави едногодишен помен, на кој присуствуваат многумина. Овој настан е придружен со играње (во кое е вклучено и оружје), како и со жртвување говедо кое се конзумира од присутните во вечерните часови. Иако некои истражувачи сметаат дека Сурите не веруваат во живот по смртта, ниту пак во концепт сличен на рајот и пеколот, сепак овој народ ги почитува своите предци, за кои сметаат дека имаат одредена моќ да влијаат врз здравјето и богатството на луѓето.

Исто така, Сурите веруваат дека постојат и духови, а кои придонесуваат во појавата на одредени природни појави. Затоа тие често ги „читаат“ песните и летот на птиците или пак движењето на дрво што го фрлаат, за да може да предвидат каква порака пренесуваат духовите и кој би бил исходот од одреден настан. Сепак, најголемата моќ ја има божеството Туму, кое се наоѓа на небото. Не постои специфичен култ кон ова божество, иако тоа се спомнува во молитви и ритуалното пеење. Во однос на Туму, главната улога ја има посредникот, односно поглаварот (*комору*), кој воедно има и обредна функција, а со чија помош се комуницира со ова божество кога треба да се повика дожд, растење на земјоделските култури и животните или да се запрат болестите и наездите на инсекти. За разлика од многу други африкански народи, кај Сурите не постојат фигуративни форми (скулптури) кои се користат како придружни религиски

или обредни предмети. Некои од постарите мажи и жени прават амулети магиски за да придонесат во љубовта или пак да ги заштитат оние што патуваат. Иако постоеле обиди овој народ да се христијанизира, освен во ретки случаи, Сурите си ги почитуваат сопствените верувања и ги практикуваат старите обичаи (дури и кога етиопската власт нив ги забранува поради бруталниот карактер).

Слика 9

МОДЕРНИЗАЦИЈА

Горенаведениот обред *донга*, кој е бојкотиран од државата, е само ритуална манифестација на вообичаените ситуации во секојдневието на Сурите, односно на постојаните конфликти со околните народи. Соочени со ограничениот простор за сточарство и модернизацијата на Етиопија, овој народ постојано мора да ги менува границите на својата територија. Тоа е, пред сè, предизвикано од постојаната изградба на патишта и брани на реките кои значително влијаат врз стабилноста меѓу комшииските народи во долината на реката Омо. Имено, градењето на браните зема дел од територијата на овие народи, каде што всушност го носат добитокот на пасење, но исто така и од местото каде што се наоѓаат и ресурси за нивен опстанок. Како резултат на тоа, тие мора да бараат нови простори за овие стопански цели, поради што навлегуваат во териториите на другите народи.

Затоа Сурите се во постојани конфликти со народите Нјангатом, Дизии, Тишана и Топоса, а со кои најчесто се судираат поради пристапот до пасишта на кои го носат добитокот. Во тие случаи доаѓа и до борбени активности во кои има и жртви, што во голема мера е овозможено од користењето на автоматски пушки (калашникови), обезбедени преку разни групи кои учествувале во Суданската граѓанска војна. Оружјето овозможува поголема моќ во контролата на териториите, но исто така се користи и при кражбата, односно одбраната на добитокот (сл. 10). Тоа не ретко се користи и при погребните ритуали и свадбите со кои се искажува почитта кон починатите или подршката.

Оружјето е само дел од текот на модернизацијата, која несомнено не го заобиколува ниту народот Сури. Иако модернизацијата е далеку посилна меѓу другите популации во Африка, сепак овој особено изолиран народ не може да остане имун на обидите на етиопската влада да создаде современа и развиена држава. Тоа секако се одразува и врз животот на архаичните заедници, што не

треба да се согледа единствено како негативен процес, туку како дејство кое ја менува нивната автентична култура, што е несомнено присутно меѓу сите народи во светот од XIX век па наваму. Сепак, во случајот со Сурите модернизацијата пристапува многу подоцна и дури во 90-тите години од минатиот век почнува да има поочигледни ефекти.

Етиопската влада во последниве шест декади се обидува да дејствува врз овој народ преку негово школување и вклучување во институционални рамки, меѓутоа многу поголемо влијание врз неговата модернизација има тргувањето со соседните народи, ангажирањето на приватни плантажи, градењето брани итн. Постојат повеќе иницијативи за формирање школи во селата на Сурите, а во некои од нив тие функционираат и денес. На тој начин младите членови на оваа заедница се вклучени во процесот на формално интегрирање со народите во државните културни и политички перспективи. Од друга страна, комуникацијата преку трговија (во која размената се напушта и се менува со употребата на пари), исто така влијае на осовременувањето на архаичните народи. За тоа придонесува и работата на бројните земјоделски плантажи, што на некој начин го формализира и односот кон домашните приходи и влијае врз напуштањето на традиционалните стопански гранки преку кои се обезбедувала егзистенцијата.

Сепак, една од најновите форми на модернизација е туризмот кој покажува зголемен интензитет во однос на изолираните народи во Африка. Водени од љубопитството да се сретнат со сè уште присутните архаични народи, туристите од разни земји ги посетуваат Сурите и останатите народи во етничката група Сурма, кои имаат задржано дел од традиционалниот начин на живеење. Ова, од една страна, овозможува да се дознае повеќе за културата на Сурите и нивната автентичност, а од друга дејствува и врз нивниот идентитет. Иако постојат реакции за ваквите „егзотични авантури“, сепак овој процес е неминовен и бил (и сè уште е) присутен во многу делови од светот (па дури и во Европа и САД). На тој начин, туризмот е само еден дел од целокупниот систем на модернизација, кој доколку се постави во вистинска насока, може да придонесе кон заслужените права на Сурите и воедно кон зачувување на нивните традиции.

СУРИТЕ ВО МУЗЕЈ

Имајќи го предвид архаичниот живот на народот Сури и неговото соочување со модернизацијата, беше неопходно да се направи изложба на која ќе се претстави неговата уникатност со последните одблесоци на неговата изворна култура. Поради тоа, оваа изложба е обид да се прикаже животот кој постепено бледнее пред современите политички, економски и општествени процеси. Веројатно за неколку декади Сурите целосно ќе се интегрираат во институционалните иницијативи на етиопската влада и постепено својата култура ќе ја сведат на ниво на фолклор, како што тоа е случајот со многу народи во Аф-

рика, но и на другите континенти (вклучително и Европа каде што балканските, скандинавските, пиринејските и други народи своите традиции ги афирмираат преку фолклорни друштва, организации и манифестации).

Во таа смисла, пред да се претвори во фестивалски тренд, културата на Сурите, барем онаква каква што тие сакаат да ни ја прикажат нам, е неопходно да се претстави пред луѓето кои се љубопитни за архаичните народи или пак имаат почит кон овие исконски форми на живот што егзистираат илјадници години. Затоа, изложбата претставува еден скроман обид да се прикаже на едно место убавината на овој народ, како во доменот на нивниот изглед, така и во однос на нивниот стремеж за зачувување на сопствените традиции. Оваа убавина на нивната жестока природа, елеганција и истрајност може да восхити многумина и да ги заинтересира уште повеќе за животот на Сурите. Секако, во тоа најголем удел имаат фотографиите на Билјана Јуруковски и нејзината храброст да го ризикува животот за да ни овозможи да се запознаеме со уникатноста на овој народ.

Користената библиографија е приложена на крајот од ова поглавје

Painted Bodies and Fierce Souls: Suri People of Ethiopia

When Africa is considered, it usually regards the peoples popularized in the Western culture. It concerns the nations well-known through documentaries, popular films, scientific journals, journalist articles or ethnological exhibitions, including those living in Kenya, Sudan, Mali, Nigeria, Cameroon, Congo, South Africa, Algeria, Egypt and others as well. In this sense, Western culture favours certain populations that are specific by their appearance and the way of life and which definitely knew it better, given the large number of peoples living in Africa. This is often a result of the colonial history of European countries associated with certain African regions, but it also stems from the sincere curiosity of numerous scholars and adventurers who have sought to highlight the peculiarities of different African societies.

In this process of interaction between the interests of the West and the diversity of African cultures, many peoples of this continent remain not very well known, which on the one hand is expected given their quantity or isolation. Among them are Suri people who much later became part of ethnological studies and tourist tours in Africa. This is primarily due to their isolation, which in turn leads to a more persistent retention of their authenticity in periods of significant transformation, i.e. 'modernization' of many African peoples. Therefore, when it comes to Suri people, they still have preserved various archaic elements through which they are distinguished and stand out.

Suri people are part of a larger ethnic group called the Surma, which includes the Mursi and Me'en peoples. The Suri group includes three subgroups, such as Timaga, Chai and Suri Baale, who share similar social characteristics, but exist as different entities in this ethnic whole. Because of their similarities the Suri are often identified with the Mursi, and are often generalized under the name Surma, although both peoples emphasize their distinctiveness and name. Such tensions in the domain of identity, as well as the uncertain access to basic living resources (pastures, rivers and livestock) lead to frequent conflicts between these peoples which is reflected in the territory changes in which they live.

The Suri inhabit the south-western part of Ethiopia, that is, the region of the lower part of Omo river valley (**Fig. 1**). This valley is recognized for some of the first prehistoric forms of hominines (*Australopithecus*) and *Homo sapiens*,

which is why it is protected and included in the UNESCO World Heritage List. Suri and other peoples of the Surma group, in the same area – bordering between Ethiopia and South Sudan, inhabit the provinces of Maji and Bero Shasha in the Kefa region. Some of the groups within the Suri people live in the higher mountainous areas (Baale), while others in the plains that provide wider range of pastures and easier access to rivers (Tirma/Timaga and Chai).

As for their origin there are several theories which are primarily based on oral traditions – as the only form of memorizing the historical events of Suri. According the archaic tales, about 200 years ago this people moved from present-day South Sudan to the northeast, which at times was intensified by frequent migrations due to conflicts with neighbours, but also as a result of the new Ethiopian government's military actions in the late 19th century. As a result, they lived in the Akobo region and then moved to mount Naita (or Shologoy as Suri name it). In that sense, they gravitated in the area that now borders South Sudan and Ethiopia, although at the time of their initial migrations these countries and borders did not exist. Their origins within the regions of South Sudan are also referred by the legends of Mursi people which believe that they came from the same area, although they exclude their ethnic connection with the Suri. Later, with the formation of the Ethiopian state, these two peoples will often occupy and change their territories due to the frequent military conflicts of the Ethiopian army, which also affect the expulsion of tribal peoples from their original habitations.

Despite the military pressures and Ethiopia's attempts to formalize its peoples the Suri remained autonomous without accepting the laws of this country – rather to maintain their archaic culture and social structure. Suri prevailed even the colonial actions of Britain and Italy during the 20th century, which were short-lived and led to Ethiopia being one of the few African countries that was not colonized by European countries. All this has allowed the Suri people to remain unchanged for at least two centuries, although their forms of economic and religious life indicate much longer traditions.

This authenticity of the Suri is mostly manifested in their appearance and culture, through which they are recognized among adventurers and connoisseurs of African peoples. It is most striking in the way they decorate their bodies and the few rituals that are distinctive. Particular emphasis is placed on the painting and embellishment of their bodies, as well as the rites of passage of young members of the community, which often involve battles (**Fig. 2**). Of course, in addition to these features there are others that are typical of Suri people which will be explained below in several segments.

HOUSING

The Suri people, like most others in the Surma group, live in plains and mountainous regions, depending on the primary economic activities and political conditions which affect the abandonment of particular territories. As an agro-pastoral community, Suri prefer areas needed for sorghum and corn cultivation, where they establish permanent settlements, or areas suitable for their cattle, consequently establishing so-called seasonal camps.

Their villages consist of 25 to 80 settlements with about 300 inhabitants, although there are settlements with a population of about 2,000 individuals. Permanent houses are made of walls formed of wooden piles and intertwined rods sometimes coated with clay (Fig. 3). Founded as circular bases, these walls are covered with a reed roof, laid on wooden beams, which merge into a central axis. The habitations usually are not large and without rooms, thus creating a central space in which most of the domestic activities takes place. Since men are allowed to have more than one wife, each of the women has the right to own and reside in a dwelling socially connected with the husband. These settlements are usually diffused, thus allowing each house to have its own garden, but also a large public space where rituals and celebrations of the population take place.

As for the livestock camps the dwellings within consists of smaller circular buildings raised of more massive wooden rods. Due to their short-lived nature, this enables fast construction of the huts, as well as easy formation of new ones in areas where more suitable pastures for their livestock can be found. These seasonal settlements are mostly formed by the young members of the Suri people, who are most often engaged in cattle herding, and therefore they are often located about 6 to 8 hours walk from their villages.

SOCIETY

The Suri have a tribal structure and are an egalitarian society in which there is no supreme ruler and no class structure based on origin (as in some other tribes). In any case, their community is organized on the basis of several clans, in which there is a kinship within one clan, as well as chiefs – the oldest members of the community, which have a primal function in ritual activities, but without role in the executive decision making. The executive position is laid upon a council composed only of men – representatives of several clans, while women have the opportunity to participate in debates before and after council meetings.

However, Suri women have particular autonomy within the society and family. As a result of the gender-defined labour segments, women are mostly active in

agriculture and household's maintenance, due to which they have the right to own their own dwelling and garden that they take care of. They also own the pottery, jewellery and the groceries they produce, for which they have the right to sell and to dispose of with their own money or goods. Due to this lifestyle and social organization, the lineage is followed by the maternal line, although the clan is named after one of the forefathers. This social structure indicates the specific social status of women and their key role in the community and especially in the family.

This is reflected in the family organization as well, in which the man does not have his own dwelling and access to women's property, but stays temporarily in each of his wives' dwellings. This is primarily owed to the man's work activities, which mostly relate to hunting, agriculture and herding, thus separating him from the primary economic activities within the settlement and the household. As a result of men's economic roles, they are categorized according to their social roles since early age. For example, young boys (*tegay*) do not have full responsibility as adults do and therefore are most engaged in cattle breeding and protection. Younger men (*rora*) take part in decision-making and acquire this status through an initiation rite that is held every 20 to 30 years. Experienced elders are part of the council through which major decisions are made in the community, however, they have no executive authority and cannot force other members to decide in their favour.

Given this organization of the Suri people it can be seen that they do not have a centralized social structure, but different responsibilities are distributed to several social groups, from the youngest to the oldest. This allowed them to similarly approach the Ethiopian government and retain their autonomy. Consequently, there are rarely official schools in their villages (although there have been several attempts of formal education), no state institutions are present, nor they pay taxes to the state or use any veterinary and agricultural benefits from state institutions. This is how Suri managed to retain their authenticity, although the modern world's influences are obvious and act in some segments of their lives (clothes, weapons, tools, etc.).

ECONOMY

The Suri people are an agro-pastoral community that traditionally engages in these economic activities, thus functioning as their primary form of existence. This important part of economy has the most valuable significance in the whole economy, as well as in defining the social structure and ritual segments of the community. It also greatly affects the places where settlements or seasonal camps are formed, i.e. near the riverine fertile fields or the mountains' foothills.

As for agriculture, it is primarily aimed at cultivating corn, sorghum (cereals), cabbage, beans, pumpkin, tobacco and cassava (root). Corn and sorghum

are commonly used to make flour which is processed on grinding stones to make bread and porridge. In addition to cultivated plants, Suri also collect fruits from shrubs and forests near their villages, where they also provide honey. Beer production is another of their main industries, and it is largely sold to neighbouring peoples living in the Omo river valley. Women are most often involved in agricultural activities, although men are also engaged in clearing and burning (fertilizing) the space provided for fields and gardens or in their digging and ploughing.

Men are much more engaged in animal husbandry and hunting, bearing in mind that they are performed far from the settlements and often the herds need to be protected from theft. Cattle, goats and to a lesser extent, sheep are mostly herded, and which, apart from being a food source are also considered as a prestigious element. Therefore, cattle are rarely consumed and usually are an integral part of the rituals as equivalent to the property of a particular family (Fig. 5). Men of many ages are involved in herding the livestock, although this activity is mostly in the domain of younger members of the community (children and boys). In addition to animal husbandry, men participate in the hunting of elephants, giraffes, birds, wild cattle, leopards and other animals, of which besides meat, they use their hair, feathers, teeth, hooves and fur to make various prestigious items or for trade.

Apart from agro-pastoral forms of economy, the Suri people are also involved in the discovery and sale of gold. They wash the sand from the tributaries of the Akobo river and select the gold from it, later selling it in the nearby cities. This tradition is thought to have been inherited of the Dizi people, which learned it through contacts with the Italians during their attempts to establish themselves as one of the colonial powers in Africa in the 1930s. This is how Suri developed another segment of economy – the trade, which in addition to gold, much earlier involved and still includes the sale of agricultural crops, fur, jewellery or pottery. In return, traders receive money, coffee, bananas, soap, clothing, or metal items that they do not produce themselves (blades, tools, razors, and weapons). Trade is executed largely by women, especially with the products they produce (ceramic vessels, bracelets, necklaces, fruits and tanned leather).

CULTURE

The uniqueness of Suri people is most emphasized through their identity manifested in the forms of language, outlook, music, rituals, etc. It also separates them within the Surma group, with whom they share similar characteristics, but both have apparent differences. Such similarities and differences are especially evident in the language that is close to that of the Mursi and Me'en peoples. It belongs to the group of Surmic languages, i.e. in their south-eastern subgroup, which is part of the East Sudan family of Nile Saharan languages. Suri

are a monolingual community that predominantly speaks its own language, and in rare cases only certain of its members communicate in the languages of their neighbours, such as the Dizi, Nyangatom and Murle peoples.

Appearance is what makes Suri visually distinctive and authentic to some extent. The decoration of their bodies, the scarification of the skin and the lips piercing emphasize their specificity by which they are recognizable in the world. Namely, young boys and girls decorate their bodies with various colours and plant accessories that primarily have an aesthetic function (Fig. 6). It is unknown if this practice previously had a symbolic character, although children are still white painted – to protect themselves from negative influences. In any case, today Suri show their creativity on their bodies by drawing linear, circular and radial shapes in white, cream, black, blue and yellow colour. The various patterns are densely and freely distributed throughout the torso and limbs, while in the facial area they are more organized. Moreover, the face in some cases is completely covered with white paint on which a creamy horizontal or cross-shaped stripe is placed over the eyes and the nose. They can be additionally filled with circular, linear and radial patterns or with dots in few colours.

There are many variations of these patterns and through them the aesthetic inventiveness that Suri rarely show in other art forms is manifested. However, many believe that behind the aesthetics of body painting there are other motives for this practice. Namely, in order to protect people from the sun, thorns, insects and various infectious diseases, they coated themselves with clay or ashes from animal dung, which even have a medical effect. In that sense, this protective practice gradually entered the domain of beauty (especially important for Suri), so the coating of the body developed into its complex decoration.

In addition to body painting, young girls and boys wear a variety of colourful plant accessories or feathers which further enhances their creativity. These are different flowers, leaves, branches or fruits that are shaped like garlands or are inserted into the ears, jewellery or clothes. Their function is also purely aesthetic as the ritual aspects of these herbal supplements are unknown, although it is possible that this practice was preceded by a symbolic role. These accessories, as well as body painting, fall within the main principles of Suri – the beauty of the body. They try to enrich their body in many ways and emphasize its elegance, including physical activity, dancing and hygiene.

In the domain of the symbolic aspects of body decoration, scarification and piercing occupy a primary place among Suri. However, the symbolic aspects encompass more social spheres than apotropaic meaning, so that they relate more to status and entrance into new social categories. Scarification is a painful act performed with the help of a razor to remove part of the skin, previously swollen with thorn stings. In that process, point and linear shapes are performed, most

often in the area of the chest, shoulder, back and less often on the belly (Fig. 7). Among women, these 'scars' are made during rituals at different ages, when they are young to mark the first menstruation and puberty, and later the readiness for birth or belonging to a certain group. Among men, scarification is often done after they have killed someone of the adversary peoples, thus proving their fearlessness and reputation. In both sexes this act is public and aims to confront young individuals with pain and blood as an integral part of the survival of Suri.

The elements of pain and beauty are also present in piercing, i.e. in the insertion of a clay plate in the young women's lips. During puberty, girls have their lower teeth extracted and their lower lip pierced, so that before the wedding a plaque is placed indicating her status and readiness for marriage (Fig. 8). According to some scholars, it is believed that the bigger the plate, the more the woman is 'worth', so accordingly her family gets a number of cattle. However, this view is surpassed in modern anthropology and refers more to the social character of the plates and their emphasis on the symbolic aspects of fertility. Also, wearing plates is a sign of dignity and elegance, which is manifested in the walking of women who wear them (i.e. they do not allow fast and abrupt movements).

In addition to painting, scarification and piercing, Suri decorate their bodies with colourful jewellery. These include simpler shapes of necklaces, bracelets, earrings, as well as decorated clay plates, and lips and ears' plugs. The necklaces are made of blue, yellow, red, black and white beads or of simple plastic wire, which are sometimes lined up in numbers to get massiveness. Bracelets are made in a similar way, while geometric patterns are present among the plates. In addition to those made of beads, bracelets are also made of copper wire, which can get wider by its winding. Organic additions are rare and are often made of clay, just like plates. There are sometimes curvilinear and rectilinearly engraved patterns on them, organized in one or more compositional units, although it is unknown whether, apart from aesthetics, they also have a semiotic role.

Unlike body decorations, Suri' clothing is quite modest. Although it is colourful, it is not given much importance and is often monochrome or in stripes. The monochrome clothing is especially dominated by the turquoise colour (with bluish and greenish shades), while the one with stripes contains more variations and colours. The same goes for the pottery which is mostly functional and rarely decorated. On most pottery types Suri people do not paint or incise any patterns, but only use these objects for practical purposes, without stressing their own identity through them (as is the case with body painting, plate decoration and necklace colouring). This shows that they give much more priority to the objects' functionality and the aesthetics of the body, than to the symbolic and social messages that can be manifested through their decoration. However, the ritual and religious life of Suri, although seemingly modest still contains certain semiotic components.

RITUALS AND RELIGION

Almost all of the abovementioned elements of body painting, scarification and piercing have their share in the ritual spheres of Suri. Although today body painting has primarily an aesthetic character, this practice was preceded by certain aspects that have a protective, i.e. medical nature. Body coating with earth and ashes from animal dung had a preventive function for external influences and diseases, so since Suri attribute human character to earth and clay, it is undoubtedly that it also acquired semiotic features. Body coating is sometimes accompanied by collective or intimate ceremonies in which the goal is to drive out the disease from where it came from. The inclusion of ashes in the coating also plays an important role as it is thought to be related to ancestors. That is why when they go on a long journey, they put ashes on their heads in order to be protected from their ancestors, and when they meet relatives they touch their painted foreheads as a sign of an established kinship.

Similar components are also incorporated in scarification and piercing. These body modifications take place within the rituals through which the change of status is indicated and often contain social symbolism within the identity. Scarification is applied to women who are about to get married or who have already given birth, thus highlighting their new role, while for men this practice again has a public character indicating the achievements that someone has made in protecting the community. The same applies to the insertion of a plate in the lips, which in addition points out the social character, during the ritual placement also aims to emphasize the fertility of the woman who carries it, i.e. its reproductive potential.

In that context, the rituals related to marriage are included, and in which both male and female individuals are equally involved. Some of the abovementioned practices announce the readiness of women to marry and the maturity of boys, which precede the collective rituals of choosing partners. Namely, after the rainy season, rituals with duels are organized (*donga*) in which the girls point out the desired partners for their marriage. This is followed by negotiations between the families, when in fact the most discussed is the quantity of goods and weapons that can be 'obtained' for the bride. After these negotiations which are secondary regarding the choice of the girl and her partner, the wedding rites take place accompanied by songs, dances and beer, when the girl heads to the hut which belongs only to her.

As it was mentioned, wedding ceremonies are preceded by *donga* rituals, which involve duels of stick battles among young boys (Fig. 9). They are a public display of martial arts, often leading to brutal conflicts that end in serious bodily injury or even death. This ritual and the victory in it means great prestige to the boys within the family and the wider community, and also makes it easier for them

to find a woman they like (because the duels are attended also by unmarried girls). In general, the *donga* ritual highlights the fighting spirit of Suri who are constantly exposed to conflicts with neighbouring peoples, so that through these public and brutal ceremonies they manifest their readiness to protect their community.

It is interesting that in these rituals animal meat is never consumed and in general domestic animals are rarely killed. The cattle have a particularly primary role here whose sacrifice takes place during rare rituals, and only on extremely important occasions. Both humans and animals are respected, especially given their contribution to the subsistence of the community. In the domain of rituals, the inside of the cattle bodies is used for fortunetelling, while with their blood a symbolic purification is made at the place where the ritual act was performed. A similar function has sheep blood used as body coating on those who attended a funeral, i.e. touched the deceased from their clan.

As for burial, it is a taboo act that not everyone can attend. Suri consider the deceased to be unclean and dangerous to touch, so only certain members of its clan are allowed to do so (followed by purification with animal blood). The dead are mourned for five days, and for some who are especially respected, a one-year memorial service is held, attended by many. This event is accompanied by dancing (which includes weapons), as well as by sacrificing cattle consumed by those present in the evening. Although some scholars believe that Suri do not believe in life after death, nor in a concept similar to heaven and hell, these people still respect their ancestors, who they believe have some power to influence people's health and wealth.

Suri also believe that ghosts exist which contribute to the appearance of certain natural phenomena. That is why they often 'read' the songs and the flight of the birds or the movement of the tree that they throw, so that they can predict what message the ghosts convey and what would be the outcome of a certain event. However, the greatest power has the Tumu deity who resides in the sky. There is no specific cult of this deity, although it is mentioned in prayers and ritual singing. In relation to Tumu, the main role is played by the mediator, i.e. the head (*komoru*) who also has a ritual function, and with his help, he communicates with this deity and when it should rain, about the growth of agricultural crops and animals or to end diseases and insect infestations. Unlike many other African peoples, there are no figurative forms (sculptures) within Suri culture that are used as accompanying religious or ritual objects. Some older men and women make amulets to magically contribute in love or to protect travelers. Although there have been attempts to convert these people to Christianity, successful only in rare cases, Suri respect their own beliefs and practice the old customs (even when the Ethiopian government forbids them because of their brutal nature).

MODERNIZATION

The abovementioned ritual – *donga*, which is boycotted by the state, is only a ritual manifestation of the usual situations in Suri daily life, i.e. the constant conflicts with the surrounding peoples. Faced with limited animal pastures and the modernization of Ethiopia, this people must constantly change their territory borders. This is primarily due to the constant construction of roads and river dams that significantly affect the stability among neighbouring peoples in Omo river valley. Namely, the dams' construction takes part of the territory of these peoples, where they actually bring the cattle for grazing, but also from the areas where there are their survival resources. As a result, they must seek new territories for these economic needs, which is why they enter the territories of other peoples.

That is why Suri are in constant conflict with the peoples of Nyangatom, Dizi, Tishana and Toposa, with whom they often clash over access to the pastures on which they carry their cattle. In those cases, there are also combat activities in which there are casualties, largely caused by the use of automatic rifles (Kalashnikovs), provided through various groups that participated in the Sudanese Civil War. Weapons provide greater power in the control of territories, but are also used in theft, i.e. defence of cattle (**Fig. 10**). It is often used in funeral rites and weddings to pay homage to the deceased or support the couple.

Weapons are only a part of the modernization process that undoubtedly does not bypass Suri people either. Although modernization is far stronger among other populations in Africa, this particularly isolated people cannot remain immune to the Ethiopian government's attempts to create a modern and developed state. It certainly reflects on the life of archaic communities, which should not be seen only as a negative process, but as an action that changes their authentic culture, which is undoubtedly present among all nations in the world from the 19th century onwards. However, in Suri case the modernization came much later and even in the 1990s it began to have more apparent effects.

For the last six decades, the Ethiopian government has been trying to influence this people through their education and institutional involvement, but their modernization has been greatly influenced by trade with neighbouring peoples, the engagement of private plantations, the construction of dams, and so on. There are several initiatives to establish schools in Suri villages, and some of them still function today. Thus, the young members of this community are involved in the process of people's formal integration in the states' cultural and political perspectives. On the other hand, communication provided with trade (in which exchange is abandoned and changed with money), also influences the modernization of archaic peoples. The work of the numerous agricultural plantations also contributes to that, which in a way formalizes the attitude towards the

domestic income and influences the abandonment of the traditional economy through which the subsistence was provided.

However, one of the latest forms of modernization is tourism which is showing an increasing intensity in relation to the isolated peoples of Africa. Driven by curiosity to meet the still present archaic peoples tourists from various countries visit Suri and other peoples in the Surma ethnic group, who have retained some of the traditional life. This, on one hand, makes it possible to learn more about Suri culture and their authenticity, and on the other hand, it affects their identity. Although there are reactions to such 'exotic adventures', this process is inevitable and has been (and still is) present in many parts of the world (and even in Europe and in the United States of America). Thus, tourism is only one element of the overall system of modernization, which if set in the proper direction can contribute to the deserved rights of Suri and also to the preservation of their traditions.

SURI IN MUSEUM

Given the archaic life of Suri people and their confrontation with modernization, it was necessary to create an exhibition that would present their uniqueness and the latest reflections of their extraordinary culture. Therefore, this exhibition is an attempt to show the life that is gradually fading before the modern political, economic and social processes. It is likely that in a few decades Suri will be fully integrated into the Ethiopian government's institutional initiatives and gradually reduce their culture to the level of folklore, as is the case with many peoples in Africa and other continents (including Europe where Balkans, Scandinavian, Iberian and other peoples affirm their traditions through folklore societies, organizations and manifestations).

In that sense, before it becomes a festival trend, the Suri culture at least as they want to present it to us, needs to be exposed to people who are curious about archaic communities or have respect for these primordial living forms that has existed for thousands of years. Therefore, the exhibition is a modest attempt to show in one place the beauty of this people, both in terms of their appearance and in terms of their desire to preserve its own traditions. This beauty of their fierce nature, elegance and perseverance can amaze many and make them even more interested in Suri life. Of course, the photos of Biljana Jurukovski and risking her life to enable us to get acquainted with the uniqueness of this people contributes mostly in that.

Bibliography

- Abbink, Jon 1996. The Suri. In: J. Middleton and A. Rassam, volume eds., *Encyclopedia of World Cultures*, vol. 9 Africa/Middle East, pp. 323-327. Boston: G.K. Hall.
- Abbink, J. 1998. Ritual and political forms of violent practice among the Suri of southern Ethiopia. *Cahiers detudes africaines* 38 (150/152): pp. 271-295.
- Abbink, J. 2009. The fate of the Suri: conflict and group tension the Southwest Ethiopian frontier. In: G. Schlee and E.E. Watson (eds) *Changing Identifications and Alliances in Northeast Africa*. Volume I: Ethiopia and Kenya: 35-51. Oxford – New York: Berghahn Books.
- Eczet, J. Reveal and Remove: Uses of the body and its ornaments in Mursiland. *Annales d’Ethiopie* 29: 279-283.
- Feron, B. 2008. *Surma: Faces and Bodies*. Bruxelles: La Renaissance du Livre.
- Girke, F. 2014. *Ethiopian Images of Self and the Others*. Haale an der Sale: Universitatsverlag Haale-Wittenderg.
- Lyth, R. 1947. The Suri Tribe. *Sudan Notes and Records* 28: 106-115.

